



UDK 811.131.1'374=163.6

Metka Furlan

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša v Ljubljani

O ALASIJEVI GLOSI *SACNE* (JUŽNOSLOVANSKI ROMANIZEM *ŽAKŃNŃ TUDI V SLOVENŠČINI)

V Alasijevi glosi *facne* se ohranja v množinski obliki moškega spola zabeležen zahodno-slovenski krščanski termin *žaken (m.), gen. *-kna 'diakon', ki tako kot hrv. žakan (m.), gen. -kna, tudi žakan, gen. -kna, predstavlja zgodnji južnoslovanski romanizem z izhodiščem v lat. *diāconus*.

In Alasia's word *facne*, the masculine plural of Western Slovene Christian term *žaken (m.), gen. *-kna 'deacon' is preserved. Like Croatian žakan (m.), gen. -kna, also žakan, gen. -kna, it represents an early South-Slavic Romanism originating from Lat. *diāconus*.

Ključne besede: slovenska leksika, Alasijev Italijansko-slovenski slovar, romanske izposojenke v slovenščini, krščanska terminologija

Key words: Slovene lexicon, Alasia's Italian-Slovene dictionary, Romance loanwords in Slovene, Christian terminology

1 Čepprav je Vatroslav Oblak že leta 1891 ocenil, da je Alasijev Italijansko-slovenski slovar (1607) za slovenščino pomemben tudi v leksikalnem oziru, »kajti v njem so se ohranile še nekatere besede, katere so se sedaj že skoraj čisto poizgubile ...« (Oblak 1891, 96) in je več kot sto let kasneje zanj enako oznako podal tudi Anton Breznik, ko je zapisal, da ima »Slovar ... precej znamenitih besed in je škoda, da ga je Pleteršnik tako površno izpisal« (Breznik 1926, 116), ostaja ta drobna knjižica tudi v tem, leksikalnem smislu še premalo raziskana. V slovarskem in besedilnem gradivu še vedno čaka na jezikoslovno obravnavo številno besedje, med njim tudi pomembna hapaks legomena.

2 Med take neidentificirane leksikalne enote spada tudi Alasijeva glosa *facne*, ki v slovarskem delu kot prva slovenska ustreznica stoji za italijansko iztočnico *zago*, sledi pa ji še druga slovenska, in sicer *sluga*:

zago facne, sluga

Nihče od številnih avtorjev, ki so do sedaj sistematično ali pa paberkovalno obravnavali jezikovno gradivo Alasijevega slovarja, tudi Oblak 1891, Breznik 1926, Šavli 1960/1961 in Legiša 1979 ne, se niso vprašali, katera slovenska beseda se skriva v zapisu *facne*, čeprav pot do njene identifikacije ob več možnih branjih usmerjata oba podatka iz samega gesla, in sicer njena italijanska ustreznica in slovenski sinonim.

2.1 V sodobni italijanščini beseda *zago* ni del standardne knjižne leksike, znana pa je v beneškem, bergamskem in breškem narečju, kjer označuje osebo, ki služi v cerkvi, tj. varuje in skrbi za čistočo v cerkvi (Battisti-Alessio, 1274 s.).¹ V tržaški italijanščini

¹ Pomen je v italijanščini predstavljen s 'servente di chiesa, sagrestano'.

je beseda označevala cerkovnika (Doria 1987, 794), v koprski italijanščini cerkovnika in duhovnika hkrati (Manzini-Rocchi, 187), v bizjaščini pa ministranta (Domini 1985, 545). Znana pa je tudi v furlanščini, kjer *zàgo* označuje duhovnika, dodeljenega konkretni fari, pa tudi fanta, ki v cerkvi pomaga pri obredih (Pirona, 1300), torej verjetno ministranta. V etimološkem smislu je ta romanska beseda z leniranim velarom izposojenka iz srgr. *diàkos* 'služabnik, sluga',² ki odraža stgr. *diàkōn*, sekundarno nastalo tvorbo iz prvotne *diàkonos* 'sluga, služabnik, strežnik, diakon' (Doria 1987, 794; Andriōtis 1967, 77; Frisk, I, 384).

Pomeni romanskih besed in njihov izvor v stgr. *diàkōn* '*diàkonos*' nakazujejo, da nam to Alasijevo slovarsko geslo sporoča leksem iz krščanske terminologije, čeprav variantni pomeni it. *zago* ne dopuščajo bolj natančne določitve, ali *facne* označuje osebo v cerkveni hierarhiji z zadnjim redom pred mašniškim posvečenjem, tj. diakona, ali osebo, ki je cerkvi služila z opravljanjem pomožnih del pri obredu, tj. ministranta ali cerkovnika, ali pa celo obe.

Druga slovenska ustreznica *sluga* v slovarskem delu knjižice nastopa le na omejenem mestu in je pri poizkusih bolj natančne identifikacije pomena malo povedna, ker je sém sluga/služiti lahko konstitutivni element pri vseh treh možnih leksikalnih pomenih, tj. 'diakon', 'ministrant' ali 'cerkovnik', kar potrjujejo tudi leksikalni pomeni romanskega besedja z izvorom v stgr. *diàkōn*. Leksem *sluga* se v Alasijevi knjižici pojavlja še enkrat v besedni zvezi *sluga božji*, kjer je iz sobesedila *Inu bofte postluffale ta fueta Euangelia coKer nam pife, inu sprichiuiue ta lubefniue canzler, inu sluga bosì* (Podčrtala M.F.) *Sant N.* (110b-a) možno, da je *sluga božji* tu isto kot *božji rab* ali *božji zakonik* v Brižinskih spomenikih in da označuje duhovnika³ kot v hrv. *sluga božji*. Raba simpleksa *sluga* ob *sluga božji* lahko zato nakazuje po cerkveni hierarhiji nižjo, v duhovnika še neposvečeno osebo, tj. diakona.

V zapisu *facne* se zato lahko ohranja ista južnoslovanska izposojenka **žakъnъ* iz rom. **djākonu*, lat. *diāconus* 'cerkvenik; diakon', z izvorom v gr. *diàkonos* 'sluga, služabnik, strežnik, dijakon' kot v hrv. *žākan* (m.), gen. *-kna*, tudi *žākan*, gen. *-kna* 'učencem bogoslužja = diakon' (Skok, III, 670; ARj; Rečnik SKNHJ). V hrvaščini je ta romanizem dobro izpričan v zgodovinskih slovarjih Mikalje, Della Belle, Vitezovića in Voltiggija, kjer je večinoma razložen z lat. *clericus* 'duhovnik, svečenik', pri Vitezoviću pa tudi z *diāconus*. Znan je na obalnem območju, kjer mu pomen variira med 'pripravnik za duhovnika, učencem bogoslužja ipd.' in 'ministrant', prim. na Vrgadi *ž'āk'ān*, gen. *ž'āknā* 'pripravnik za duhovnika' (Jurišić 1973), v Bejski Tramuntani na Cresu *žākanj*, gen. *žāknja* 'isto' (Velčić 2003), v Cresu na Cresu *žak'enj* 'isto' (Tentor 1909, 201), toda v Pučišću na Braču *žākanj*, gen. *-knja* 'ministrant' (ČDL).

² Z romanskim posredovanjem je ta beseda iz nelenirane rom. predloge **džāku* prešla v č. *žāk* 'diakon, študent' in od tod v p. *žak* (Machek 1968, 721). Mlajšo kulturno izposojenko iz srlat. *diacus* predstavljajo sln. *diják* 'srednješolski učenec', hrv. *dāk* 'isto', stsl. *dijakъ*. Ker se sln. apelativ *diják* ohranja tudi v sln. cgn. *Dijak* (ZSSP 1974), je verjetno, da je tudi cgn. *Žak*, po ZSSP 1974, znan vsaj v Novem mestu, Slovenj Gradcu, Mariboru (desni breg) in Gorici, enako pomensko motiviran in da se v njem ohranja v sln. že izgubljeni apelativ **žak* 'dijak'. Reducirana oblika iz sln. *diják*, tj. **deják*, se verjetno ohranja v cgn. *Dejak* (S. Torkar, ustno).

³ O sinonimiji med tema besednima zvezama v Brižinskih spomenikih Legan Ravnikar 2001, 55 s., z navedbo starejše literature.

Ta južnoslovanski romanizem spada v tisto plast zgodnjih romanskih izposojenk, za katere je značilno, da

1) so brez lenizacije (npr. sln. tpn. *Logátec*, gen. *-ica*, hrv. tpn. *Cavtat*, južnoslov. **syrbkъ* 'sirek' (sln. *sírek*, gen. *-rka*), južnoslov. **рѣрѣкѣтъ*/**рѣрѣкѣтъ* 'pregrada v hlevu' (sln. kraško *párkot*, gen. *-a*, toda hrv. *prkát*, gen. *prkātā*);

2) imajo nenaglašeni romanski ojevski vokal prevzet še kot kratek ujevski vokal, tj. **ъ* (npr. južnoslov. **mъžúl'ъ* (→ po slov. premetu **žmúl'ъ* 'čša, kozarec' (sln. primorsko *žmúlj*, hrv. čak. *žmúl*, gen. *žmülä*);⁴

3) rom. **dž* iz **dj* pa je prevzet z južnoslov. **ž* (južnoslov. **mъžúl'ъ* ← lat. *modiolus*).

Torej:

lat. *diāconus* > rom. **džákōnŭ* → južnoslov. **žákъnъ*/ *žakъnъ*

2.2 Alasijev zapis *facne* bi bilo v korenem delu besede zato potrebno prebrati kot *žakn-*, kar je v skladu z ortografijo v slovarju, ker ima grafem *f* v predvokalni legi fonetično vrednost [ž] tudi v drugih sicer ne zelo pogostih primerih⁵ tako v slovarskem (prim. *fafau* 'fagiolo = fižol'; *roufa* 'rofa = roža') kot tudi besedilnem delu knjige (prim. *Boltifar* (106b) 'Boltežar'; (*fuetiga*) *crifa* (110b) '(svetega) križa'; (*inu sem*) *dufan* (108a) '(in sem) dolžen').

Pisni izglasni *-e* v *facne* pa kaže, da Alasija leksema ni zapisal v imenovalniku ednine, ampak da spada primer med tiste v slovarju, ki od pričakovanega vzorca leksikografskega predstavljanja iztočnic odstopajo kot npr. gen. sg. *foli* 'fale = sol'; nom. pl. *bodlaie* 'dolore = bolečina/bodljaj', *lubofie* 'carezze = ljubkovanja/ljubosti',⁶ *fchiurke* 'grillo = čriček', *slate* 'scudo = zlat'. Zapis *facne* najbolj verjetno ponazarja imenovalnik ednine moškega spola, pri katerem namesto pričakovane oblike **facni* zapis *facne* tako kot v slovarskem delu še *bodlaie*, *fchiurke* in *slate* odraža narečno izgovorjavo nenaglašene izglasnega sln. *-i*, tj. **žákni*.⁷

2.2.1 Alasijevo gradivo v slovarskem in besedilnem delu knjizice odraža različni stopnji redukcije nenaglašene izglasnega *-i*. V večini nedoločnikov je ta izglasni vokal zastopan z *-Ø* (npr. *folit* 'falare = soliti', *fourazit* 'odiare = sovražiti', *erpergat* (99a) 'prenočiti', *prit* (99b) 'priti') (Furlan 2007, 295 z op. 11), v drugih primerih pa z grafemom *-e*, npr. *lane* 'anno passato = lani, prejšnje/preteklo leto', *fnoche* 'hierfera = sinčiči, včeraj zvečer', (*Ieft*) *boghe* (*grešnic*) (108a) '(jaz.) ubōgi (grešnik)', (*Inu oni so K*

⁴ Iz mlajše rom. predloge je sln. dial. *mužōl* (m.) 'kozarec' (Rezija – Pleteršnik), *mužul* 'isto' (Rezija – Steenwijk), hrv. *mužōl* (Orlec na Cresu – Houtzagers; Cres na Cresu – Tentor). Dalje glej Bezljaj 1982, 209, s starejšo literaturo.

⁵ Za zapisovanje fonema *ž* je v slovarju bolj pogosto uporabljen grafem *z*, npr. *beizat* 'fuggire', *beizat* 'fcampare', *koza* 'pelle', *lezat* 'giacere', *zaba* 'rana, crota'.

⁶ Primer ni povsem enak drugim omenjenim, ker v pluralu nastopa tudi italijanska iztočnica.

⁷ Tako sln. akcentsko mesto je pred začetkom delovanja moderne vokalne redukcije v obliki pričakovano ne glede na to, ali je beseda spadala v akc. par. A ali B. Izposojenka iz rom. **džákōnu* se je v jslov. vključila v akc. par. A **žákъnъ*, kot ugotavljata Holzer 2007, 141, in Matasović 2007, 110, ali v akc. par. B **žakъnъ*, kot jasno kaže gradivo, prim. *žákъnъ*, gen. *žákъnъ* (Vrgada), *žakъnj* (Cres), ob *žakanj*, gen. *-knja* (Brač). Omenjena avtorja slednjega gradiva pri ugotavljanju akcentske paradigme tega hrvaškega romanizma nista upoštevala. Enako akcentsko dvojnost, tj. akc. par. A : B, lahko torej pričakujemo tudi pri drugih zgodnjih romanskih izposojenkah s primerljivo vokalno strukturo **CŪ-CŪ-CŪ*.

offro pernesle (106b) '(in oni so k ofro) prinéšli'.⁸ Ker je grafem *e* tudi v tem slovarju uporabljen za zapisovanje polglasnika (npr. *pes* 'cane = pes', *petelinez* 'galletto = petelinček') in seveda tudi ejevskega vokala, je iz zapisov tipa *facne* (nom. pl. m.) < sln. *žákni samo na podlagi Alasijevega gradiva težko ugotavljati, ali predstavlja izglasni *-e* v *facne* že polglasniško fonetično vrednost [-ə] ali pa še redukcijski vokal ejevске barve, saj se na zahodnem narečnem območju nenaglašeni ijevski vokal po redukciji razvije tudi v vokal ejevске barve, npr. mavhinjski izglasni *-e* v *χūde* 'hódi' (SLA), nadiški *-e*- iz nenaglašenege *-i-* v *nósen* 'nósim' (Ramovš 1935, 57) ipd.

Redukcija nenaglašenege ijevskega vokala je na skrajnem zahodnem območju znana že v Starogorskem rokopisu (1492–1498), prim. *yeme* (I,2) 'imē', *Nafemle* (I,4) 'na zémliji', *refche* (I,8) 'rěši', *yede* (III,8) 'idé', *na trettye dan* (III,8) 'na trétji dan', *od Smerte* (III,8–9) 'od smrti', *schewotta* (III,15) 'živóta'. Čeprav je Logar te redukcije fonetično interpretiral kot polglasniške [ə] in jih pripisoval gorenjskemu narečju (Logar 1996, 349), ta fonetična interpretacija ni edina možna,⁹ locirati pa bi jih bilo bolje kar na skrajno zahodno območje, v beneškoslovensko narečno osnovo, kjer je zgodnjo redukcija izpričana (Furlan 2007, 304).

3 Ker se leksem *žaken, gen. *-kna v slovenščini potrjuje samo v Alasijevem gradivu, ga je Alasija gotovo slišal v Devinu ali njegovi okolici. To pa pomeni, da beseda predstavlja zahodnoslovenski narečni krščanski termin, saj so za enak pojem protestantje v 16. stoletju rabili besedo *podružnik*, v 18. stoletju pa npr. Muršec *služnik* (Legan Ravnikar 2001, 105, 278).

Ob tem se je treba vprašati, ali ta Alasijeva glosa morda ne predstavlja čakavizma, ki so ga v te kraje lahko prinesli posamezni duhovniki iz čakavske Istre in Dalmacije, ki so služili pod jurisdikcijo oglejskih patriarhov in naj bi jih v 14. stoletju pogosto nastavljali v župnijah vzhodne Furlanije, ki so segale tudi na del Beneške Slovenije, saj vemo, da je bil med pisce Černjejskega rokopisa tudi notar-duhovnik »Johanes civis Veglae«, ki je bil očitno čakavski duhovnik z otoka Krka (Lenček 1996, 201).

V hrvaški toponomiji se ohranja podatek, da so bili diakoni = žakni, ki so služili v cerkvi, deležni beneficijev v obliki zemljišč. Na to spominjata mikrotoponim *Žaknji* v Cresu (Dobrović 2006, 30) in kajkavski toponim *Žakanje* (HER), pri Skoku, III, 670, še *Žakänja*. Medtem ko je prvo ime nastalo s konverzijo občnega imena v množinski obliki, tj. creško *žakěnj*, pl. *žaknji* → **Žaknji* = *Žaknji*,¹⁰ je kajkavsko *Žakanje* oz. *Žakänja* kolektiv na *-bje* oz. *-bja* iz hrv. oksitonirane občnoimenske predloge: **žakěнь* → **žakěньje/žakěньja* = *Žakanje/Žakänja*. V Sloveniji pa na enak pojav darovanja

⁸ Tovrstne redukcije pri participu na *-l*, ki so v besedilih knjižice pogoste, Šavli interpretira kot množinske oblike ženskega spola (Šavli 1960/61, 91), kar pomeni, da naj bi pri teh oblikah ne bila izkazana redukcija, ampak naj bi zapisi odražali feminizacijo maskulinov. Slednji pojav v zahodnem narečnem gradivu ni znan. Širši pogled na Alasijevo gradivo kaže, da je Šavlijeva razlaga iztrgana iz konteksta drugih primerov z zapisom *e* za izvorni nenaglašeni *i* in zato ni sprejemljiva.

⁹ Enaka previdnost pri fonetični interpretaciji zapisov *z e* kot redukcij iz nenaglašanih vokalov *i* bi bila po mojem mnenju potrebna tudi pri drugih naših srednjeveških rokopisih, npr. v Celovškem *najfen* (*dalnykom*) (I,5) 'našim dolžnikom' [našon/našen] < sln. *našim*.

¹⁰ S takim suprasegmentalnim fonemom predstavlja mikrotoponim Dobrović 2006, 30, vendar je bolj ustrezno **Žaknji*.

lahko kaže oronim *Žaknovec* '1390 m visoka vzpetina v občini Ilirska Bistrica'. V posamostaljenem pridevniku, kjer je svojilnost izražena s pripono *-ov-, bi bilo namreč možno prepoznati sln. apelativ **zaken*, gen. *-kna. Oronim pa nakazuje, da je termin **zaken* v slovenščini nedvomno označeval diakona, kar pa seveda ne izključuje, da beseda ni bila uporabljena tudi za označevanje drugih oseb, ki so služile pri cerkvenih opravilih, npr. ministranta ali cerkovnika.

Oronim *Žaknovec* se pojavlja izven območja, kjer bi bilo možno, da so v slovenščino krščanski termin **zaken*, gen. *-kna prinesli Čakavci.¹¹ To pa lahko pomeni, da Alasijeva glosa *facne* ne predstavlja beneškoslovenskega čakavizma,¹² ampak da sln. **zaken* in hrv. *žakan/žakan* odražata skupen južnoslovanski krščanski termin, ki so ga Slovani verjetno prevzeli iz oglejskega patriarhata (Skok, III, 670).

4 Alasijeva glosa *facne*, oronim *Žaknovec* in verjetno tudi mtpn. *Žakuno* = *Žakono* = *Žákno* 'parcela v naselju Gradno v občini Brda pri Novi Gorici' so torej v slovenščini edini ostanki zgodnjega krščanskega termina **zakъnъ* z izhodiščem v lat. *diāconus* iz gr. *diákonos*.

VIRI IN LITERATURA

- N. P. ANDRIŌTIS, 1967: *Etymologiko leksiko tēs koinēs neoellēnikēs*. Thessalonikē.
ARj: *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb 1880–1976.
Carlo BATTISTI-Giovanni ALESSIO: *Dizionario etimologico italiano* 1–5. Firenze 1950–1957.
France BEZLAJ, 1976: *Etimološki slovar slovenskega jezika I*. Ljubljana.
France BEZLAJ, 1982: *Etimološki slovar slovenskega jezika II*. Ljubljana.
Anton BREZNIK, 1926: Slovenski slovarji – *Razprave Znanstvenega društva za humanistične vede* 3, Ljubljana, 110–174.
ČDL: *Čakavisch-deutsches Lexikon. Teil I*. Von M. Hraste und P. Šimunović. Unter Mitarbeit und Redaktion von R. Olesch. Köln – Wien.
Frane DOBROVIČ, 2006: *Sličice iz Cresa*. Rijeka.
Silvio DOMINI-Aldo FULZIO-Aldo MINIUSI-Giordano VITTORI, 1985: *Vocabolario fraseologico del dialetto »bisiàc«*. Bologna.

¹¹ Za ugotavljanje, ali Alasijeva glosa morda ne predstavlja čakavizma, irelevanten je mtpn. *Žakuno* z območja, kjer čakavizme lahko pričakujemo. Mikrotoponim *Žakono* z variantama *Žakuno* in *Žakno* označuje eno in isto parcelo v naselju Gradno v občini Brda pri Novi Gorici (LiAKZ). V njem se tako kot v oron. *Žaknovec* lahko ohranja apelativ **zaken*, gen. *-kna. Po podatkih iz sicer amatersko napisanega slovarčka besedja vasi Gradno je isti mtpn. zapisan *Žakono* in razložen, da je to 'ime kraja pod Gradnem (kjer je pokopališče)' (Erzetič 2007, 72). Naglasno mesto na prvem zlogu imena kaže, da so njegove variante, ki jih je potrdil tudi g. Erzetič (ustno), verjetno posledica različne stopnje redukcije v drugem zlogu. Varianta *Žakono* se deloma sklanja samostalniško, deloma pa pridevniško, npr. gen. sg. *Žakona* : lok. sg. *Žakonem* (E. Erzetič, ustno), zato je možno, da se v imenu ohranja pridevniška oblika **zakъnъ-ьno* s pomensko podstavo *'diakonovo', v kateri je prišlo do disimilacije $n : n \rightarrow l : n$ tipa *apnenica* → *aplenica* (več primerov podaja Ramovš 1924, 96 s.): **Žakъnъno* → **Žakъlъno*. V slovenskem narečnem razvoju se je predloga **Žakъlъno* v briškem govoru fonetično pričakovano razvila v *Žakuno*, nenaglašeni *u* pa se je nadalje reduciriral v ojevski vokal, kar je dalo *Žakono*, ali pa v polglasniškega, kar je dalo **Žakъno* = *Žakno*.

¹² Med domnevne čakavizme v slovarju zaradi medpone -nu- < *-nq- tudi ni mogoče prišteti glagola *smaghnut* [smagnut], prim. hrv. *smagnuti, smagnem* 'preminiti, umreti' (ARj). Glagoli na *-nq-ti so pri nas znani tudi na zahodnem območju v rezijansčini (Ramovš 1935, 37) in možno je, da je bil v Alasijevem času njihov areal na zahodu širši od današnjega.



- Mario DORIA, 1987: *Grande dizionario del dialetto triestino*. Storico, etimologico e fraseologico. Trieste.
- Vladimir A. DYBO, 1981: *Slavjanskaja akcentologija*. Opyt rekonstrukcii sistemy akcentnykh paradig v praslavjanskom. Moskva.
- Edvard ERZETIČ, 2007: *Slovar narečnih, etimoloških in toponomastičnih izrazov vasi Gradno in Višnjevnik v Brdih*. Škofja Loka.
- Hjalmar FRISK: *Griechisches etymologisches Wörterbuch I–II*. Zweite, unveränderte Auflage. Heidelberg 1973.
- Metka FURLAN, 2007: Slovenščina v Alasijevem Italijansko-slovenskem slovarju iz leta 1607. V: *Živeti mejo*. Zbornik Slavističnega društva Slovenije 18. Uredil Miran Košuta. Trst. Str. 290–306.
- HER: *Hrvatski enciklopedijski rječnik*. Zagreb 2002.
- Georg HOLZER, 2007: *Historische Grammatik des Kroatischen. Einleitung und Lautgeschichte der Standardsprache*. Frankfurt am Main.
- H. Peter HOUTZAGERS, 1985: *The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres*. Amsterdam.
- Blaž JURIŠIČ, 1973: *Rječnik govora otoka Vrgade. II dio: Rječnik*. Zagreb.
- Andreja LEGAN RAVNIKAR, 2001: *Obredna terminologija v razvoju knjižnega jezika (Od Brižinskih spomenikov do ustalitve enotne knjižne norme sredi 19. stoletja)*. Disertacija. Ljubljana.
- Lino LEGIŠA, 1979: Alasia in njegova knjiga. V: *Gregorij Alasia da Sommaripa, Slovar italijansko-slovenski, druga slovensko-italijanska in slovenska besedila. Videm 1607*. Ljubljana – Devin-Nabrežina – Trst. Str. 228–285.
- Rado LENČEK, 1996: *Izbrane razprave in eseji*. Uredila Marta Pirnat-Greenberg. Ljubljana.
- LiAKZ: Datoteka ledinskih imen Agencije RS za kmetijske trge in razvoj podeželja (Ljubljana).
- Tine LOGAR, 1996: *Dialektološke in jezikovnozgodovinske razprave*. Uredila Karmen Kenda-Jež. Ljubljana.
- Václav MACHEK, 1968: *Etymologický slovník jazyka českého*. Druhé, opravené a doplněné vydání. Praha.
- Giulio MANZINI-Luciano ROCCHI, 1995: *Dizionario storico fraseologico etimologico del dialetto di Capodistria*. Trieste – Rovigno.
- Ranko MATASOVIĆ, 2007: On the Accentuation of the Earliest Latin and Romance Loanwords in Slavic. V: *Tones and Theories: Proceedings of the International Workshop on Balto-Slavic Accentology*. Zagreb, 1–3 July 2005. Edited by Mate Kapović and Ranko Matasović. Zagreb. Str. 105–119.
- Vatroslav OBLAK, 1891: Doneski k historični dialektologiji – *Letopis Matice slovenske za leto 1891*, Ljubljana, 66–130.
- Fran RAMOVŠ, 1935: *Historična gramatika slovenskega jezika VII. Dialekti*. Ljubljana.
- Fran RAMOVŠ, 1924: *Historična gramatika slovenskega jezika II. Konzonantizem*. Ljubljana.
- PIRONA: *Il nuovo Pirona*. Vocabolario friulano. Aggiunte e correzioni riordinate da G. Frau per la seconda edizione (1922). Udine 2004.
- Rečnik SKNHJ: *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*. Knjiga V. Beograd 1968.
- Petar SKOK: *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika I–IV*. Zagreb 1971–74.
- SLA: *Gradivo za Slovenski lingvistični atlas*. Hrani Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU v Ljubljani.
- Han STEENWIJK, 1992: *The Slovene Dialect of Resia*, Amsterdam – Atlanta.
- Giovanni ŠAVLI, 1960/61: *Contributi alla conoscenza del VOCABOLARIO ITALIANO E SCHIAVO DI ALASIA DA SOMMARIPA*. Tesi di laurea. Università degli studi di Roma.
- Mate TENTOR, 1909: Der čakavische Dialekt der Stadt Cres (Cherso) – *Archiv für slavische Philologie* XXX, 146–204.



Nikola VELČIČ, 2003: *Besedar Bejske Tramuntane*. Mali Lošinj, Beli, Rijeka.
ZSSP 1974: Začasni slovar slovenskih priimkov. Odgovorni redaktor akademik France Bezlaj.
Ljubljana.

SUMMARY

Alasia's word *facne* in the entry *zago facne, sluga* represents a *hapax legomenon* in the Slovene lexicon. In this word, the masculine plural of Western Slovene Christian term *žaken (m.), gen. *-kna 'deacon' is preserved. Like Croatian žakan (m.), gen. -kna, also žakan, gen. -kna, it represents an early South-Slavic Romanism originating from Lat. *diācomus*. The Slovene oronym *Žaknovec* 'a mountain (1390 m) in the Ilirska Bistrica municipality' < *žakъn-ovъcb indicates that this term had a wider areal in the past. This name, like Cro. Čak. microtoponym *Žaknji* (m. pl.) and Kajk. toponym *Žakanje/Žakinja* < collective *žakъn-bje/žakъn-bja as well as probably the Sln. microtoponym *Žakuno = Žakono = Žakno* 'a plot of land in the settlement Gradno in the municipality Brda near Nova Gorica', preserves the information that deacons (*žakni*) were among those who were awarded benefices, i.e., plots of land.